

bijlage

Overige resultaten COP23 te Bonn

Datum
20 december 2017

Landbouw

Tijdens de COP23 is een akkoord bereikt om te komen tot een werkprogramma waarbij landen en andere stakeholders (zoals NGO's boerenorganisaties en multilaterale organisaties als de Wereldbank) kunnen aangeven hoe zij op terreinen als voedselzekerheid, veehouderij en bodemvruchtbaarheid de doelen van de Overeenkomst van Parijs vorm willen implementeren. Over drie jaar zal het UNFCCC secretariaat rapporteren over de voortgang. Er kan dan bezien worden of er een apart traject voor landbouw nodig is, of dat dit meegenomen kan worden in de reguliere monitoring.

Bossen en landgebruik

De centrale rol van bossen in het klimaatsysteem en de rol die zij kunnen spelen in het tegengaan van verdere klimaatverandering, alsmede de inspanningen die landen en het bedrijfsleven leveren of toezeggen te gaan leveren op het gebied van bescherming, instandhouding en herstel van bossen kwam nadrukkelijk aan de orde tijdens *Forest Action Day* die werd georganiseerd in het kader van de *Global Climate Action Agenda*. Rapportageverplichtingen voor landgebruik en bossen zullen in de verdere uitwerking van regels onder de Overeenkomst van Parijs integraal deel uitmaken van de afspraken die gemaakt worden over NDCs, markt- en andere samenwerkingsmechanismen en het transparantieraamwerk. Over de noodzaak van nadere institutionele maatregelen om hulp aan ontwikkelingslanden bij het voorkomen van ontbossing te coördineren (REDD+) werd nog geen overeenstemming bereikt.

Financiering

Er is in Bonn een besluit genomen over de toekomst van het Adaptatiefonds. Het Adaptatiefonds is gericht op het financieren van adaptatiemaatregelen in ontwikkelingslanden om de negatieve effecten van en de risico's gecreëerd door klimaatverandering te ondervangen. Het is opgericht onder het Kyoto Protocol en in Bonn is besloten dat het fonds ook onder de Overeenkomst van Parijs zal vallen. Dit betekent dat het bestaan van het fonds ook op langere termijn gegarandeerd is. Zekerheid over de toekomst van het Adaptatiefonds was een belangrijke inzet van kleine eilandstaten en de minst ontwikkelde landen. Er is op verzoek van ontwikkelingslanden veel gesproken over de manier waarop ontwikkelde landen meerdere jaren vooruit rapporteren over te verstrekken financiële steun. Voor veel ontwikkelde landen is dit lastig. Afgesproken is dat er bij de volgende onderhandelingsronde in mei 2018 gekeken zal worden hoe deze informatie verbeterd kan worden.

Verlies & schade

Met betrekking tot het Internationale Warschaumechanisme voor verlies en schade, is besloten om in 2018 een eenmalige expert dialoog te voeren, om te verkennen hoe expertise gemobiliseerd en ondersteuning versterkt kan worden, waarbij gekeken zal worden naar financiering, technologie en capaciteitsopbouw.

Internationale luchtvaart en zeevaart

Er was tijdens COP23 expliciet aandacht voor de internationale luchtvaart en zeevaart. Tijdens een gezamenlijk UNFCCC, ICAO (*International Civil Aviation Organisation*), IMO (*International Maritime Organization*) evenement werd afgesproken om de synergie tussen de verschillende VN-processen te verbeteren. Verder vond een evenement plaats over de voorbereiding van de ´initiële IMO broeikasgasstrategie´ die in april 2018 naar buiten zal worden gebracht. Daarnaast was er tijdens de themadag Transport dankzij een samenwerkingsverband tussen Nederland, de *Shipping High Ambition Coalition* en het *Partnership on Sustainable, Low Carbon Transport (SLoCaT)* aandacht voor internationale scheepvaart, waarbij naast reductiedoelstellingen ook werd gesproken over concrete maatregelen.

Gender Actie Plan/ Indigenous Peoples Platform

In Bonn is het eerste Gender Actie Plan aangenomen, dat zowel gericht is op genderbalans en gendergelijkheid in organen van het VN klimaatverdrag als op het rekening houden met gendersaspecten in klimaatacties. De gemaakte afspraken dienen de komende twee jaar geïmplementeerd te worden. Ook is er een besluit genomen over de werking van het *Indigenous Peoples Platform*, dat zich richt op het bevorderen van adaptatie acties die in lijn zijn met de prioriteiten en de wensen van inheemse volkeren en gemeenschappen, om zo ook zorg te dragen voor ecosystemen en biodiversiteit.

Pre-2020 klimaatactie

De uitwerking van het werkprogramma onder de Overeenkomst van Parijs heeft vooral betrekking op de acties die landen vanaf 2020 in gang moeten zetten. Er was echter ook veel aandacht voor en discussie over klimaatacties in de periode tot 2020. Er is daarom besloten om zowel in 2018 als in 2019 de balans op te maken van de voortgang van klimaatacties op de korte termijn. De EU heeft in dit kader aangekondigd om het Doha Amendement van het Kyoto Protocol, met daarin de 2020 doelen, voor het einde van dit jaar te ratificeren. Hiermee wordt benadrukt dat de EU zich zowel binnen als buiten de Overeenkomst van Parijs aan de gemaakte afspraken houdt. Nederland heeft de Akte van Aanvaarding van het Doha Amendement op 22 november jl. bij de VN in New York gedeponneerd.